

חס ברשת

מה רוצים לגרום לנו לחשוב? מערך לצפייה ביקורתית ברשת

הרעיון בקצרה:

סרטוני בחירות, מודעות ופוסטים ברשתות מנסים "לשחק" על הרגש שלנו כדי להוציא מאיתנו תגובה מהירה. בסדנה הזו נלמד איך לעצור לרגע, לפרק את המניפולציה, ולנסח עמדה חכמה וערכית שבאמת מייצגת אותנו.

חידע כללי ועזרים

- **קהל יעד:** חטיבה עליונה
- **משך זמן:** 60 דקות
- **עזרים נדרשים:** מקרן, סרטון בחירות שייבחר על ידי המורה לפי רוח בית הספר
- **עזרים מצורפים:** דף התבוננות, דף מקורות להעשרה

שלב א' - מציאות כוגשת רגש:

א. מחלקים לכל הכיתה את דף ההתבוננות המצורף.

ב. מקרינים לכיתה אמצעי תעמולה - סרטון בחירות / מודעה / רילס - כלשהו.

ג. ההנחיה לכיתה:

1. לתאר באופן מתומצת ולא שיפוטי מה הופיע בסרטון/תמונה - תיאור יבש, כמו של פרומפט.

2. לכתוב איזה רגש צף ועולה בהם. בכיתות נמוכות יותר ניתן להיעזר במפת רגשות.

ד. 1. לבקש מתלמיד מסוים להקריא את התיאור היבש, והכיתה תדייק אותו. זה שלב חשוב - להפריד בין עובדה לדעה.

2. ניתן לקיים סבב קצר, שבו ההנחיה היא להקריא בקול את הרגש. חשוב לדרוש מהכיתה שלא להגיב לרגשות השונים, בטח שלא לזלזל בהם, אלא רק לשמוע את הרגש. ניתן לכתוב את הרגשות השונים על הלוח.

שלב ב' - הרגש יושב על ערך:

א. **המורה:** אם נתבונן בתוכנו, נגלה שמה שהפעיל את הרגש שלנו הוא עולם הערכים שלנו שנפגע או קיבל חיזוק בעקבות המפגש עם אמצעי התעמולה.

ב. נבקש מכל משתתף - לבחון על איזה ערך 'יושב' הרגש הזה ולכתוב אותו בדף המלווה. כדאי לעבור בין התלמידים ולדייק את הערך שעומד בבסיס הרגש שלהם.

יש לשים לב כי בשלב הזה השיח עובר **משיח רגשי לשיח ערכי**. ערכים מאפשרים לנו לדבר באופן רציונלי, לדבר על מהות ולא להגיב מהבטן. הערכים חושפים מה עומד בבסיס העמדה ומתוכם ניתן לנסח עמדה ערכית מנומקת. מומלץ לכתוב את הערכים גם על לוח.

שלב ג' - בונה טענה:

אחרי שחשפנו את הערך, אנו מגיעים לשלב החשוב והוא היכולת לטעון טענה ערכית.

"אני חושב ש... מכיוון ש...", "הרגש שהתעורר בי הוא... מכיוון ש... ודעתי היא ש...".

עם טענה ערכית ניתן להתווכח. מה גם שהעוצמות של הרגש וחוסר היציבות שלו כבר נרגעו. כעת אפשר להבין את ההיגיון, את הרצון של הצד השני בטוב. זה מאפשר לגשת לדיון ממקום נינוח יותר.

בשלב הזה ניתן יהיה לשאול: האם לצד השני ישנה טענה ערכית שאני מסוגל להסכים איתה? האם הערך שבשמו מדבר הצד הנגדי מגיע לידי ביטוי גם בעולם שלי? האם הטענה הערכית הנגדית גורמת לי לחשוב פעם נוספת על הטענה שלי?

שלב ד - סיכום:

1. נבקש מהמשתתפים לחזור לדף ההתבוננות ולתאר בכתב את התהליך שעברו מהרגש הראשוני שעלה ועד הטענה המנוסחת.
2. נבקש ממי שמוכן להקריא את מה שכתב. המורה ימשיג לכיתה את התהליך הכיתתי שהתרחש בשיעור.
3. **מבט לגובה** - חשוב לזכור, כי רעש המסכים עלול לסמא את עינינו מהעיקר, הבחירות הם עדות לריבונות שלנו בארץ ישראל. ביום הבחירות לכנסת נוהג היה הרב צבי-יהודה קוק זצ"ל ללכת לקלפי לבוש בבגדי שבת כולו התלהבות ושמחה. כאשר שאלוהו, על מה זה, פתח והסביר:

"אמנם כן, התקיימו בחירות בישראל בפזורות שונות מאז ומעולם (ראה בתשובתו של הרב בראדי). אך אין להשוותן עם הבחירות לכנסת, כי הבחירות לקהילות ישראל נועדו לארגן את ענייניהם הפנימיים של בני העיר, אך הבחירות לכנסת ישראל, ממלכתיות הן ומבטאות את ריבונותו של העם בארצו. הבוחר היהודי בישראל ממלא את חלקו במצוות יישוב הארץ, הכוללת לפי תפיסת הרמב"ן, גם הקמת ממשל וביצורו. וכבר פסק אאמו"ר [= אדוני אבי מורי, קרי: הרב אברהם יצחק הכהן קוק]: "... כשמתמנה מנהיג האומה לכל צרכיה בסגנון ממלכתי, על פי דעת הכלל... ודאי עומד הוא במקום מלך, לעניין משפטי המלוכה, הנוגעים להנהגת הכלל" (משפט כהן, עמ' של"ח). במשך אלפי שנות גלות נשללו מאתנו כל סממני ממלכתיות ועצמאות, והנה זיכנו ה' במדינה וחייבנו במצוותיה, האין לקיימן מתוך שמחה של מצווה ותחושה של הודיה?!"

להרחבה:

<https://yesodot.org.il/uncategorized/%d7%9b%d7%9c%d7%9b%d7%9c%d7%aa-%d7%94%d7%a9%d7%95%d7%a7-%d7%90%d7%95-%d7%94%d7%a8%d7%a6%d7%95%d7%9f-%d7%94%d7%9b%d7%9c%d7%9c%d7%99-%d7%a2%d7%9c-%d7%a4%d7%a8%d7%a9%d7%a0%d7%95%d7%99%d7%95%d7%aa/>

דף התבוננות: מבינים תעמולה – מגיבים מחשבה, לא מהבטן

שם התלמיד/ה: _____ | תאריך: _____

📌 שלב א': מציאות פוגשת רגש

נחשפנו עכשיו לתוכן תעמולתי (סרטון / מודעה / רילס). בואו נפריד בין מה שראינו בעיניים לבין מה שהרגשנו בלב.

1. מה ראינו? (תיאור יבש בלבד, כמעט כמו תיאור למחשב):

2. כתבו רק את העובדות: מה הופיע על המסך? אילו מילים נאמרו? מה המוזיקה שנשמעה? שימו לב – לכתוב תיאור 'יבש', ללא דעות או פרשנות.

1. מה הרגשנו?

2. איזה רגש צף בכם כשצפיתם בזה? (לדוגמה: כעס, תקווה, פחד, גאווה, זלזול, בלבול, דאגה...).

3. הרגש שעלה בך: _____

📌 שלב ב': הרגש יושב על ערך

רגשות לא צצים מכלום. כשתוכן מעורר בנו רגש חזק, זה קורה בדרך כלל כי משהו שחשוב לנו (ערך) חטף מכה, או לחילופין קיבל חיזוק.

• על איזה ערך יושב הרגש שלך?

• מחשבה מעמיקה: מה בעצם חשוב לך שבגללו הרגשת ככה? (לדוגמה: צדק, ביטחון, חופש ביטוי, שוויון, מסורת, אמת, קהילתיות, הוגנות...).

• הערך שעומד בבסיס הרגש שלי: _____

שלב ג': בונים טענה חכמה

עכשיו, כשאנחנו מבינים מה הערך שחשוב לנו, אפשר לעבור משיח של "הרגשה" לשיח של "טענה". טענה היא עמדה הגיונית שאפשר לנהל עליה דיון מכבד.

• ניסוח הטענה שלי:

• השתמשו באחת הנוסחאות הבאות כדי לנסח את דעתכם:

_____ אני חושב/ת ש...

_____ מכיוון ש...

_____ הרגש שעלה בי הוא _____ מכיוון ש...

_____ ודעתי הערכית היא ש-_____

שלב ד': סיכום – הדרך שעברתי

הסתכלו אחורה על הדף:

תארו בקצרה ב-2-3 משפטים את המסע שעברתם בשיעור – מהרגע שראיתם את הסרטון והרגשתם את הרגש הראשוני, ועד שהצלחתם לנסח טענה ערכית שקולה:

_____ **נקודה למחשבה:** בפעם הבאה שתמצאו להגיב בלהט בתגובה, ברילס או בשיחה ערנית – זכרו לעצור, לזהות את הערך שלכם, ולהגיב מתוך מחשבה ולא מתוך הצפה.

